

Hvorfor sterilisation fremfor p-piller?

Venligst udlånt fra Kattens Værns hjemmeside www.kattens-vaern.dk

Kønsmodenhed

Når man anskaffer sig en killing af hunkøn, er det en god idé så tidligt som muligt at overveje, hvordan man vil forholde sig, når killingen bliver kønsmoden. Specielt er det vigtigt at afgøre, om man ønsker at avle på den eller ej, da dette har stor indflydelse på, hvilken metode man bør vælge med henblik på at forhindre drægtighed.

Hvornår er min kat kønsmoden?

De fleste hunkatte bliver kønsmodne i en alder af ca. 7 mdr., men tidspunktet kan variere for den enkelte kat afhængig af race, fødselstidspunkt og sundhedstilstand. Racekatte bliver ofte senere kønsmodne end andre katte. Katte, der fødes tidligt på året, er tilbøjelige til at opnå tidligere kønsmodenhed end katte, der først fødes senere på året.

Symptomer på kønsmodenhed

En hunkat i løbetid vil forsøge at tiltrække hankatte ved en karakteristisk kalden og opførsel samt ved udskillelse af duftstoffer i urinen. Hunkatten bliver urolig og ruller sig hyppigt over ryggen.

Ved tilstedeværelse af en hankat eller ved berøring på bækkenpartiet, indtager hunkatten en karakteristisk stilling med sænket ryg og løftet bækkenregion samtidig med, at den tripper med bagbenene og fører halen til siden. Den første løbetid kan sommetider overses på grund af svage eller slet ingen symptomer, men dette betyder ikke, at hunkatten ikke kan blive drægtig. Hvis katten opholder sig meget udendørs, er der desuden risiko for, at selv meget tydelige symptomer overses, da katten ofte vil være borte fra hjemmet i løbetidsperioden.

Hypighed og varighed af løbetid

Katte har størst kønslig aktivitet i perioden fra januar til oktober, men i realiteten kan drægtigheden opnås hele året rundt. Hunkatte er i princippet frugtbare fra kønsmodenhedens indtræden, til de dør, men hos ældre hunkatte ses det ofte, at antallet af misdannede og døde fostre øges.

Hunkattens løbetider har tendens til at optræde i serier i løbet af året. Første serie finder sted i februar til marts måned, anden serie i perioden maj-juni, og sidste serie omkring august måned. I hver af disse serier har katten 2-5 løbetider. En løbetidsperiode varer i gennemsnit 6-8 dage, men hvis hunkatten ikke opnår drægtighed i denne periode, kan en ny løbetid indtræde allerede 1-2 uger efter afslutning af den forrige.

Graviditet

Hos hunkatten finder ægløsningen sted i forbindelse med parringen, idet selve parringsakten stimulerer til frigørelse af de modne æg. Drægtigheden varer i ca. 63 dage. Efterhånden som denne skrider frem, vil hunkatten have tendens til at sove mere end normalt, bugomfanget vil øges og legemsvægten tiltage.

I de sidste uger af drægtigheden vil der også fremkomme vækst af mælkekirterne, og det vil ofte være muligt at mærke fosterbevægelser. Der fødes gennemsnitligt 4 killinger i et kuld, men antallet er afhængig af race og alder. Hunkatten kan normalt føde 2-3 kuld pr. år.

Hvorfor begrænse antallet af killinger?

Inden man beslutter sig for at lade sin hunkat parre, bør man grundigt overveje mulighederne for at få killingerne afsat til nye hjem, da udbuddet af killinger hvert år er langt større end efterspørgslen.

Dette resulterer i, at mange katte enten overlades til sig selv og ofte lever en kummerlig tilværelse, eller bliver aflivet fordi det ikke er muligt at finde nye hjem til dem.

Mange mennesker mener, at det er naturligt for hunkatten at have killinger, og det derfor er synd at fratage den denne mulighed. Det skal hertil siges, at kattens trang til at reproducere sig er rent hormonelt styret og fjernes hormonpåvirkningen, ophører denne drift. Man bør heller ikke overse, at drægtighed og yngelpleje under alle omstændigheder er både en fysisk og psykisk belastning for hunkatten, og at ikke alle er lige gode mødre.

Karakteristisk adfærd for en hunkat i løbetid

Metoder til at forhindre drægtighed

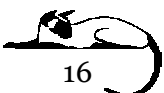
Når man ønsker at forhindre drægtighed hos sin hunkat, har man i princippet to valgmuligheder - at lade katten sterilisere, eller at behandle den med hormonpræparater (p-piller). Hvilken mulighed, man vælger, bør afhænge af, om katten ønskes anvendt til avl eller ej.

P-pillers påvirkning

De oftest anvendte p-piller til katte indeholder det syntetiske hormon Medroxyprogesteronacetat. Dette hormon har som sin naturlige funktion at forberede de hunlige kønsorganer på en forestående drægtighed og øger bl.a. sekretionen i livmoderen, samt forbereder mælkekirterne på de kommende krav til mælkeproduktion. Ved at blokere for udskillelsen af bestemte hormoner fra hypofysen forhindrer hormonet desuden, at en ny løbetid finder sted.

Fordele ved p-piller

Den største fordel ved anvendelsen af p-piller er, at man kan forhindre løbetid hos hunkatte, som senere ønskes anvendt til avl, men hvor drægtighed ikke ønskes på det pågældende tidspunkt på grund af alders- eller helbredsmæssige årsager. Nogen vil også argumentere for, at det er billigere at anvende p-piller frem for at lade sin kat sterilisere, men dette argument holder dog ikke i det lange løb, da den samlede udgift til kontinuerlige indkøb af p-piller overskrider éngangsudgiften til en sterilisation.

Ulemper ved p-piller

En lang række af bivirkninger er beskrevet hos katte som følge af anvendelsen af p-piller.

Følgende bivirkninger ses med varierende hyppighed: Karakteristisk adfærd for en hunkat i løbetid.

- ◆ Forandringer i livmodervæggen
- ◆ Livmoderbetændelse
- ◆ Cystedannelser på æggestokkene
- ◆ Ondartede el. godartede knuder i mælkekirtlerne
- ◆ Sukkersyge
- ◆ Undertrykkelse af binyrebarken
- ◆ Øget drikkelyst og dermed øget urinering
- ◆ Vægtforøgelse
- ◆ Misfarvning af hud og hår (injektionspræparater)

Forandringer i livmoderen

Forandringer i livmodervæggen giver sig oftest til kende ved en knudret, misfarvet fortykkelse af hele livmoderen eventuelt med cystedannelser. Disse forandringer påvirker i de fleste tilfælde ikke katten synderligt, men de øger risikoen for forekomst af andre og mere alvorlige lidelser såsom livmoderbetændelse og forskellige typer af celleforandringer.

Forandringer i livmoderen spiller naturligvis også en stor rolle hos avlsdyr, idet det unormale miljø ikke yder optimale muligheder for etablering af drægtighed.

Forandringer i mælkekirtlerne

Knudedannelser i mælkekirtlerne ses relativt hyppigt hos katte behandlet med p-piller. Disse knuder kan i nogle tilfælde antage voldsomme dimensioner.

Godartede knuder, der ikke generer katten for så vidt angår størrelse eller sårdannelse, udgør ingen væsentlig risiko for katten. Er knuderne til gengæld ondartede, er prognosen slet, da denne type knuder ofte spreder sig hurtigt, og i mange tilfælde allerede har gjort det på det tidspunkt, hvor man registrerer den første knude.

Sukkersyge

Undersøgelser har vist, at anvendelsen af p-piller forrykker blodsukkerbalancen, hvilket disponerer for udvikling af sukkersyge. Selvom de færreste katte udvikler sygdommen, bør man være opmærksom på, at risikoen forøges ved anvendelse af p-piller.

Påvirkning af binyrebarken

Ligheden mellem hormonet i p-piller og ét af binyrebarkens hormoner er formentlig ansvarlig for den undertrykkelse af binyrebarkens funktion, som kan finde sted ved behandling med p-piller.

Udsættes katten for stressede situationer, såsom sygdom eller operative indgreb, kan manglen på binyrebarkhormoner udgøre en risiko.

Andre ulemper

Drægtige/diegivende hunkatte

Ved anvendelse af p-piller er det vigtigt at sikre sig, at hunkatte, der allerede er drægtige eller stadig har dende killinger, ikke behandles. Uddeling af p-piller til drægtige eller diegivende hunkatte medfører forøget risiko for henholdsvis fosterskader og nedsat mælkeproduktion. Misdannede fostre er en hyppig årsag til besværede fødsler, hvor killingerne må forløses ved kejsersnit.

Dosering

Et andet problem ved anvendelsen af p-piller er risikoen for over- eller underdosering af præparatet.

En underdosering medfører naturligvis en manglende undertrykkelse af løbetiden og dermed mulighed for etablering af drægtighed, medens en overdosering væsentligt forøger risikoen for de tidligere nævnte bivirkninger.

Det er derfor vigtigt nøje at overholde behandlingsintervallerne og dosisangivelserne, hvis man vælger at lade sin kat behandle med p-piller. Anvendelsen af p-piller til vildkatte er derfor i mange tilfælde uegnet som begrænsningsmetode.

Uddeling til hankatte

Nogle racekatteejere vælger at lade deres hankat behandle med hunlige kønshormoner i perioder, hvor den pågældende kat ikke ønskes anvendt til avl.

Formålet med dette er at dæmpe hankattens kønslige aktivitet i den pågældende periode. En sådan behandling kan ikke anbefales, hvis hankatten på et senere tidspunkt ønskes anvendt til avl. Nedsat libido og befrugtningsevne grundet hæmning af produktionen af sæd og hanlige kønshormoner er nemlig rapporteret hos hankatte.

Fordele ved sterilisation

Når hunkatten steriliseres fjernes æggestokke og livmoder eller i mange tilfælde æggestokkene alene. Produktionen af hunlige kønshormoner foregår i æggestokkene, og ved fjernelse af disse ophører hormonpåvirkningen, og katten vil ikke længere komme i løbetid.

Selve indgrebet er relativt lille og volder sjældent problemer for katten. Den største fordel ved sterilisation er, at fremtidige løbetider og parringer forhindres ved et enkelt indgreb, uden at man som ved anvendelsen af p-piller behøver at huske på fremtidige behandlinger.

Ved at forhindre at katten udsættes for parringsforsøg mindskes risikoen for overførsel af visse sygdomme. Det drejer sig bl.a. om FIV (katteids) og FeLV (katteleukæmi). Disse sygdomme er særdeles alvorlige og ender i de fleste tilfælde dødeligt.

Det er desuden en god idé, medens katten alligevel er i narkose, samtidig at lade den øretatovere og registrere. Sterilisation disponerer ikke for udvikling af sygdom eller sygelige tilstande, i modsætning til hvad der er beskrevet ved behandling med p-piller.

De fleste katte, som bliver steriliseret, bliver mere tillidsfulde og kontaktsøgende efter indgrebet, hvilket er til stor glæde for mange katteejere.

Ulemper ved sterilisation

Der er ingen egentlige ulemper ved at lade sin kat sterilisere, men mange vil bemærke en øget appetit og vægtøgning hos hunkatten. Dette kan naturligvis være til gene, men sørger man for at kontrollere foderindtaget, behøver katten ikke at blive fed.

Sterilisation er billigere på langt sigt, hvis man ikke ønsker, at hunkatten skal indgå i avl.

Af dyrlæge Gitte Sørensen

Artiklens baggrundsmateriale udgøres dels af tidsskriftsartikler, dels af endnu ikke publicerede undersøgelser